

การประเมินผลกระทบทางสังคม: เสียงสะท้อนจากคนในชุมชน กรณีศึกษาโครงการอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมด้านอวกาศ
Social Impact Assessment of Space Krenovation Park (SKP) Project: Voices from communities

อรอุมา เทพละกุล¹ ธีระ สิ้นเดชาวัชร² เกตนัสรี กอบกิจไพศาลสุข³

¹ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 12121 Email: L_Ornuma@hotmail.com

² คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 12121 Email: tera@tu.ac.th

³ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 12121 Email: scorpion_memory434@hotmail.com

บทคัดย่อ

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ สทอภ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของประเทศที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ ได้พัฒนาโครงการอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมด้านอวกาศ (Space Krenovation Park: SKP) หรือ โครงการ SKP ขึ้น เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และระบบนวัตกรรมของประเทศ และในการดำเนินการจัดตั้งโครงการฯ นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาและคาดการณ์ถึงผลกระทบทางสังคม ที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียง คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ รวมไปถึงการค้นคว้าศึกษาข้อมูลจากเอกสารโครงการฯ และข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบโครงการฯ การวิจัยเชิงสำรวจใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้จำนวน 1,103 คน ต่อการรับรู้ และการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของ สทอภ. และการคาดการณ์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการฯ ทั้งในเชิงสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประเด็นในการประเมิน อันประกอบไปด้วย การอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชนและคนต่างถิ่น ความเข้มแข็งของชุมชนและการร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน การพัฒนาทางการศึกษา คุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรม ปัญหาสังคมและความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ปัญหาการจราจร การประกอบอาชีพและการจ้างงานรายได้และรายจ่าย ความเพียงพอและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน และการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลการสำรวจความเห็นของคนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. พอจะอนุมานได้ว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นถึงประโยชน์ในการดำเนินโครงการ SKP อย่างมาก โดยเฉพาะการก่อให้เกิดการจ้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

และเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับความรู้ทางด้านภูมิสารสนเทศมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: โครงการอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมด้านอวกาศ, ผลกระทบทางสังคม, ชุมชน

Abstract

Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (GISTDA) was established as a public organization which assumes all responsibilities and activities for space technology and geo-informatics applications. GISTDA has launched a Space Krenovation Park (SKP) to support related research and develop the potential of geo-informatics and space technology for Thailand. A social impact assessment shall be conducted to assess potential impacts of the project on neighboring communities. In this study we used survey research, and documentary research. 1,103 good quality questionnaire surveys on public perception towards GISTDA, participation in the SKP project as well as assessment on social, economic and environmental matters were collected. Topics for the assessment included migration, community empowerment and participation, educational development, cultural values, social problems, congestion, occupation and employment, access to public infrastructure, environmental problems and health problems. Results from survey showed that the SKP project could have enormous positive impacts for the surrounding

communities especially on employment and educational development.

Keywords: Space Krenovation Park, social impact assessment, community

1. บทนำ

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ สทอภ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของประเทศที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ เพื่อให้บริการข้อมูลกับผู้ใช้ประโยชน์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ได้มีการจัดตั้งสถานีควบคุมและรับสัญญาณดาวเทียม THEOS บนเนื้อที่ประมาณ 120 ไร่ ณ ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และตามแผนยุทธศาสตร์ 5 ปีของหน่วยงาน (พ.ศ.2556-2560) สถานีดังกล่าวจะถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์ปฏิบัติงานหลักของ สทอภ. ในรูปแบบของโครงการอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมด้านอวกาศ (Space Krenovation Park) หรือ โครงการ SKP การจัดตั้งโครงการ SKP ใน อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ เพราะจังหวัดชลบุรีเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเพื่อรองรับอุตสาหกรรมและการลงทุน เป็นเมืองอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ศูนย์กลางการขนส่งทั้งทางน้ำ และทางบก จนกระทั่งในปัจจุบัน ภาคตะวันออกถือเป็นภาคที่มีนิคมอุตสาหกรรมมากที่สุดถึง 28 แห่ง อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีระดับการเรียนรู้และความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับต้น และระดับกลางเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ประกอบการเริ่มมีความเข้าใจและเริ่มนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่ยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานวิจัยพัฒนาอย่างชัดเจน และผู้ประกอบการยังคงพึ่งพิงภาครัฐในการดำเนินการดำเนินธุรกิจรวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการผลิต ดังนั้นจึงยังมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการผลิตของประเทศสูง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันมากเกินไป [1]

ดังนั้นการพัฒนาโครงการ SKP จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและระบบนวัตกรรมของประเทศ เพื่อให้รองรับการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจนวัตกรรมของประเทศสู่ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ผ่านกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยี พร้อมกับการให้บริการสนับสนุนการวิจัยแก่ผู้ประกอบการ

โดยมีเป้าหมายในเชิงพาณิชย์และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้น โครงการ SKP จะได้ออกผลการพัฒนาโครงการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างองค์ความรู้และแรงบันดาลใจในรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และการจัดแสดงผลงานการวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการของผู้ประกอบการแก่สังคม โดยเฉพาะเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อมุ่งให้สังคมสามารถตอบสนองกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน [1]

ในการจัดตั้งโครงการขนาดใหญ่ขึ้นในพื้นที่ใดก็ตาม ประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ การประเมินผลกระทบทางสังคมของโครงการนั้น ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้ประกอบการ สถานศึกษา หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชุมชน ซึ่งเมื่อเริ่มต้นโครงการชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการน้อยเนื่องจากการดำเนินการริเริ่มโครงการจากส่วนกลาง และเมื่อดำเนินการตามแผนงานการพัฒนาโครงการ SKP ระยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้จัดตั้งโครงการควรมีการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ SKP และมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยลดผลกระทบจากการดำเนินโครงการต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของโครงการอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมด้านอวกาศ (SKP) และพื้นที่ชุมชนโดยรอบ
- 2) เพื่อศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ สทอภ. และโครงการ (SKP)
- 3) เพื่อศึกษาการประเมินผลกระทบทางสังคมของโครงการ SKP โดยชุมชน

3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจของโครงการต่าง ๆ นั้น ปัจจุบันถือเป็นเรื่องสำคัญ และผู้จัดตั้งโครงการควรมีการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ดังที่มีหลายโครงการได้ดำเนินการประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ เพราะจะนำมาซึ่งความเข้าใจถึงผลกระทบทั้งในทางบวกและลบ หากเป็นไปในทางบวกแล้วย่อมส่งผลให้ผู้ดำเนินโครงการมีความมั่นใจในการดำเนินงานว่าได้ก่อให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากภาคประชาชนในการดำเนินงานอีกด้วย หากแต่เมื่อพิจารณาผลในทางลบนั้นก็จะสามารถนำผลที่ได้มาพิจารณาหาแนวทางป้องกัน แก้ไขควบคุม จัดการปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาได้ ดังผลการศึกษาของการสร้างทางหลวงจากจินตอนใต้ผ่านลาวมาสู่ชายแดนไทย (R3A) โดย

ณัฐนันท์ บุคดี ได้กล่าวถึงผลการศึกษาถึงผลกระทบเชิงบวกและลบที่เกิดขึ้นคือเกิดผลดีทางเศรษฐกิจ มีการสนับสนุนการค้าขายและการลงทุน ก่อให้เกิดประโยชน์และผลักดันให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวตลอดจนความเจริญทางโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบในทางลบเช่นกัน เกิดการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจบางพื้นที่และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และโดยเฉพาะผลกระทบที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายตามมาอย่างร้ายแรงต่อประเทศได้ เมื่อทราบถึงผลกระทบแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหามาเตรียมการรองรับป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ [2]

ในทำนองเดียวกัน การจัดตั้งโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ก็ควรมีการประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ดังโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ระยะที่ 1 (ปีงบประมาณ 2550 - 2552) ดำเนินการให้บริการกับภาคอุตสาหกรรม ชุมชน และประชาชน ตามโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคใต้ก็ได้ทำการประเมินผลโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (สวก.) Fiscal Policy Research Institute Foundation (FPRI) ได้ทำการประเมินและสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการการยกระดับการพัฒนาศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับท้องถิ่น ทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้ การประเมินผลสำเร็จของโครงการจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ระยะที่ 1 ซึ่งเป็นการวัดผลงานตามเป้าหมายของโครงการ พบว่า การดำเนินงานโครงการฯ ของ ทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยประสบความสำเร็จในภาพรวม และสามารถสร้างผลงานที่บรรลุเป้าหมายส่วนใหญ่ที่กำหนดไว้ได้ 1 แสดงให้เห็นว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยที่ดำเนินงานโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ในทั้ง 2 ภาค มีศักยภาพในการให้บริการบ่มเพาะธุรกิจเทคโนโลยี และการยกระดับเทคโนโลยีแก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ได้สำหรับเครือข่ายโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ชี้วัดในระดับที่โดดเด่นใกล้เคียงกัน และเครือข่ายสถาบันฯ ในภาคใต้ มีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นแกนนำ และมีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ชี้วัดในระดับที่โดดเด่น เมื่อเป็นเช่นนี้การประเมินผลกระทบของโครงการในระยะแรกก็ทำให้ทราบถึงแนวทางในการดำเนินงานของโครงการในระยะต่อไปได้เช่นกัน [3]

4. วิธีการศึกษา

ในการประเมินผลกระทบทางสังคมของการดำเนินโครงการ SKP คณะผู้วิจัยได้อาศัยระเบียบวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากแผนแม่บทและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ SKP งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสืบค้นที่มาของโครงการและความสอดคล้องกับการดำเนินการตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีและทิศทางการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับชาติ และแผนชุมชนต่าง ๆ ปี พ.ศ.2555-2556 จากเทศบาลนครแหลมฉบัง

2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อประเมินการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนคนในพื้นที่กับหน่วยงาน สทอภ. รวมไปถึงการประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่มีการดำเนินโครงการ SKP ในทัศนะของคนในชุมชน

4.1 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาค้างนี้ คือ คนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. โดยอาศัยข้อมูลจากเทศบาลนครแหลมฉบังซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของสุขาภิบาลอ่าวอุดม (เดิม) อำเภอศรีราชา (ประกอบไปด้วย 4 ตำบล 19 หมู่บ้าน) และพื้นที่บางส่วนของสุขาภิบาลบางละมุง (เดิม) และอำเภอบางละมุง (จำนวน 5 หมู่บ้าน) รวมเป็น 2 อำเภอ 5 ตำบล 24 หมู่บ้าน ด้วยเหตุผลที่พื้นที่ตั้งของ สทอภ. อยู่ใกล้เขตเทศบาลนครแหลมฉบัง ซึ่งมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 73,520 คน แยกเป็นชาย 36,008 คน และหญิง 37,512 คน จำนวนครัวเรือนรวม 17,382 ครัวเรือน (ข้อมูลสถิติของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครแหลมฉบัง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2555) ซึ่งแน่นอนว่าจำนวนคนในชุมชน หากคิดเฉพาะพื้นที่โดยรอบหน่วยงาน สทอภ. มีจำนวนน้อยกว่าที่เทศบาลนครแหลมฉบังได้บันทึกข้อมูลไว้ ชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 9 แห่ง อันได้แก่ ชุมชนชากยายจิ้น ชุมชนบ้านแหลมทอง ชุมชนบ้านอ่าวอุดม ชุมชนตลาดอ่าวอุดม ชุมชนบ้านเขาน้ำซับ ชุมชนบ้านแหลมฉ้าง ชุมชนวัดมโนรม ชุมชนบ้านทุ่ง และชุมชนบ้านห้วยเล็ก มีจำนวนประชากรทั้งหมด ไม่น้อยกว่า 37,565 คน คิดเป็นร้อยละ 51.09 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง ซึ่งสามารถเทียบเคียงเป็นจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่โดยรอบหน่วยงาน สทอภ. ทั้งสิ้น 8,881 ครัวเรือนโดยประมาณ จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง

4.2 การสุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างสามขั้นตอน (Three Stage Sampling) ในการเลือกตัวอย่างขึ้นมาเป็นตัวแทน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการสำรวจจากประชากรเป้าหมายด้วยความเชื่อถือได้และมี

คุณภาพภายใต้ระยะเวลาและข้อจำกัดในการถึงพื้นที่ คณะผู้วิจัยเลือกใช้การสำรวจความคิดเห็นจากผู้ปกครองที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ ในแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนคนในชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. วิธีการดังกล่าวนี้มีรายละเอียดในการสุ่มแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มชุมชน เนื่องจากชุมชนโดยรอบ สทอภ. มีจำนวนทั้งหมด 9 ชุมชน คณะผู้วิจัยมีความเชื่อว่าความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการ SKP ของ สทอภ. ในแต่ละแห่งน่าที่จะมีความเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากแม้ว่าหน่วยงาน สทอภ. ตั้งอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 แต่ขาดการประชาสัมพันธ์หน่วยงานและการลงพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ โดยรอบหน่วยงาน การดำเนินการโครงการใด ๆ ของ สทอภ. ชุมชนโดยรอบไม่น่าที่จะมีความเห็นแตกต่างกันต่อการประเมินผลดีผลเสียต่อโครงการ SKP อนึ่ง พื้นที่ในแต่ละชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. อยู่ไม่ไกลกันมากนัก คนในชุมชนต่าง ๆ น่าที่จะมีการไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน และเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจเหมือนกันจึงไม่น่าจะมีความเห็นแตกต่างกันจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาล การสุ่มตัวอย่างชุมชนในขั้นนี้จึงอาศัยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กล่าวคือ เลือกตัวอย่างชุมชนขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพียงบางชุมชนเท่านั้น ซึ่งในขั้นนี้คณะผู้วิจัยกำหนดไว้ 3 ชุมชนตามทิศที่ตั้งของชุมชนที่กระจายโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. และอาศัยการได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์คณะผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูล กล่าวคือ ชุมชนบ้านแหลมทอง (โรงเรียนเทศบาล 2)-ด้านทิศตะวันออก ชุมชนบ้านห้วยเล็ก (โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา)-ทิศเหนือ และชุมชนวัดมโนรม (โรงเรียนวัดมโนรม)-ทิศตะวันตก ดังนั้น การสุ่มตัวอย่างดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดเฉพาะเจาะจงจากการได้รับความร่วมมือและเลือกที่ตั้งของชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. จึงเรียกการสุ่มตัวอย่างร่วมนี้ว่า การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนทั้งสามแห่งมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 4,000 คน โดยประมาณ ทำให้การสุ่มนักเรียนเพื่อสำรวจและสอบถามในประเด็นที่คณะผู้วิจัยสนใจ มีความเป็นไปได้ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านนักเรียนทั้งหมดเพื่อสอบถามไปยังผู้ปกครองที่เป็นตัวแทน นอกจากนี้ ทางผู้บริหารและครูอาจารย์โรงเรียนทั้งสามแห่งได้ให้ความร่วมมือและอนุเคราะห์ในการดำเนินการเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยจึงทำการสำมะโน (Census) ผ่านนักเรียนทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มผู้ปกครอง ในขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างขั้นตอนสุดท้ายอาศัยผู้ปกครองที่นักเรียนจะถูกมอบหมายโดยครูอาจารย์ประจำชั้นให้นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปมอบให้กับผู้ปกครองเพื่อประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีต่อโครงการ SKP แล้วนำกลับมาส่งให้คุณครูอาจารย์ประจำชั้นภายใน 1 สัปดาห์ เพื่อส่งมอบ

ต่อให้กับคณะผู้วิจัย ซึ่งการที่นักเรียนนำแบบสอบถามไปให้กับผู้ปกครองกรอกนั้น เชื่อได้ว่าจะสามารถเป็นตัวแทน (Representative) ประชากรเป้าหมายซึ่งคือคนในชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. ได้อย่างแท้จริง

4.3 การกำหนดขนาดตัวอย่าง

จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดโดยประมาณในชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. จำนวน 8,881 ครัวเรือน คณะผู้วิจัยกำหนดไว้ว่าจะต้องได้รับแบบสอบถามที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้กลับมาเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไปไม่ว่ากว่าร้อยละ 10 คิดเป็น 889 ชุด เพื่อความคลาดเคลื่อนในกรณีที่ได้รับแบบสอบถามกลับมาแล้วไม่สามารถใช้ในการประมวลผลได้เนื่องจากมีปัญหาเรื่องความถูกต้อง เชื่อถือได้ และขาดคุณภาพ จึงเพิ่มจำนวนชุดของแบบสอบถามเพื่อป้องกันการได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วน โดยทำการแจกแบบสอบถามทั้งหมดให้กับนักเรียนในโรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 2 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา และโรงเรียนวัดมโนรมซึ่งมีจำนวนนักเรียนในแต่ละแห่ง คือ 1,700, 1,100 และ 1,200 คน ตามลำดับ รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 4,000 คน เชื่อได้ว่าจำนวนที่เมื่อวันนี้จะทำให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพมากพอที่จะใช้เป็นตัวแทนจำนวนประชากรที่เป็นเป้าหมายทั้งหมด ซึ่งในขั้นนี้ใช้หน่วยในการเก็บข้อมูลคือ ครัวเรือน โดยอาศัยผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนทั้งสามแห่งแทนคนในชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ.

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของกรวิจัยเชิงสำรวจที่จะสะท้อนความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบหน่วยงาน สทอภ. เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งก่อนการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งผู้รับผิดชอบโครงการ SKP ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน รวมถึงการตรวจสอบความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในด้วยค่าแอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha for Internal Consistency Reliability) ซึ่งนำมาสู่การปรับข้อความก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง คณะผู้วิจัยได้แบ่งข้อความออกเป็น 4 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบไปด้วยข้อความเกี่ยวกับเพศ, อายุ, วุฒิการศึกษาสูงสุด, อาชีพหลัก, รายได้ต่อเดือน และรายได้ครอบครัวต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ สทอภ. การทราบว่ามี “สถานีควบคุม

ดาวเทียม” ในเขตแหลมฉบัง, การรู้จักหน่วยงานที่มีชื่อว่า “สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), การทราบว่า สทอภ. เป็นหน่วยงานที่ให้บริการข้อมูลด้านภูมิสารสนเทศ, การเคยได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมภายใน สทอภ. และการเคยได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ สทอภ. จัดขึ้น

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบทางสังคมของโครงการ หากโครงการ SKP เกิดขึ้นจริง จะมีผลกระทบในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ด้านสังคม ประกอบด้วย มีการย้ายถิ่นเข้ามาเพิ่มขึ้น, มีการย้ายถิ่นออกลดลง, มีคนต่างถิ่นมากขึ้น, ชุมชนจะมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น, การศึกษาของคนในชุมชนได้รับการพัฒนาดีขึ้น, คนในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันมากขึ้น, ปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด ลดลง, ปัญหาการจราจรลดลง, ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น ด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย ส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพมากขึ้น, เกิดการจ้างงานในชุมชน, คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น, รายจ่ายของคนในชุมชนลดลง, เข้าถึงสาธารณูปโภคได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ ด้านสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย คุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน (น้ำ อากาศ เสียง) ลดลง และ การเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากปัญหามลพิษน้อยลง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยตระหนักดีว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. อาจไม่ทราบและไม่แน่ใจต่อการตอบแบบสำรวจความคิดเห็นต่อโครงการ SKP คณะผู้วิจัยจึงได้ระบุคำชี้แจงที่จำเป็นต่อการตอบแบบสอบถามไว้ด้วย

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากที่ได้รับแบบสอบถามกลับมาจากการดำเนินงานภาคสนามแล้ว คณะผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ก่อนทำการบันทึกข้อมูลและประมวลผล ซึ่งการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงผลการศึกษาจะอาศัยวิธีการนำเสนอในรูปแบบของทั้งตารางและแผนภูมิแท่งเชิงซ้อนเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิควิธีการวิเคราะห์ทางสถิติทดสอบแบบต่าง ๆ ตามระดับของการวัดของสิ่งที่สนใจศึกษา

5. ผลการศึกษา

จากจำนวนแบบสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบทั้งสิ้น 4,000 ชุด ที่กระจายไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (ใต้ลิ้ง-เซ็ง พรประภา) จำนวน 1,700 ชุด โรงเรียนวัดมโนรมย์ จำนวน 1,200 ชุด และโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา (กรุงไทยอนุเคราะห์) จำนวน 1,100 ชุด ปรากฏว่า ได้แบบสำรวจ

กลับมาที่มีคุณภาพเพื่อนำไปสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 1,103 ชุด คิดเป็นร้อยละ 27.575 ของจำนวนแบบสำรวจที่กระจายออกไปทั้งหมด ซึ่งเชื่อได้ว่าสามารถสะท้อนความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. ได้เป็นอย่างดี ผลการสำรวจพบว่า

ตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสำรวจเป็นหญิง อายุส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน มีอายุเฉลี่ย 38-39 ปี มากกว่าครึ่งจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้นที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า โดยมากของผู้ตอบแบบสำรวจจะประกอบอาชีพรับจ้าง รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย 14,000-15,000 บาท โดยประมาณ ในขณะที่รายได้ของครอบครัวต่อเดือนโดยเฉลี่ย 26,000-27,000 บาทโดยประมาณ

เมื่อสอบถามถึงการรับรู้และการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อ สทอภ. พบว่า เกือบร้อยละ 90 ทราบว่ามี “สถานีควบคุมดาวเทียม” ในเขตแหลมฉบัง แต่ไม่ถึงครึ่งที่รู้จักหน่วยงาน สทอภ. และมีเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่ทราบว่า สทอภ. เป็นหน่วยงานที่ให้บริการข้อมูลด้านภูมิสารสนเทศ ต่อข้อคำถามที่ถามว่า ท่านเคยได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมภายในและ/หรือมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ สทอภ. จัดขึ้นบ้างหรือไม่? ผลการสำรวจพบว่า มีมากกว่าร้อยละ 90 ของกลุ่มตัวอย่างไม่เคยมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมใด ๆ หรือแม้แต่เข้ามาเยี่ยมชมภายใน สทอภ. เลยแม้ว่าจะอยู่ในชุมชนบริเวณใกล้เคียง คนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. ที่รู้จักหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นคนที่มีการศึกษาและมีฐานะครอบครัวที่ดี สำหรับคนที่เคยเข้ามามีส่วนร่วมกับการที่ สทอภ. จัดขึ้นเป็นผู้ที่จบการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีและประกอบอาชีพไม่เป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจเป็นแม่บ้านมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชน รับจ้าง หรือทำธุรกิจส่วนตัว

หากพิจารณาถึงคนในชุมชนที่รับรู้ถึงการมีอยู่ทั้งการมีสถานีควบคุมดาวเทียมในเขตแหลมฉบัง, การตั้งอยู่ของหน่วยงาน สทอภ. และการรับรู้หน่วยงาน สทอภ. เป็นผู้ให้บริการข้อมูลด้านภูมิสารสนเทศ ต่อการมีส่วนร่วม สทอภ. ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาเยี่ยมชมภายในหน่วยงาน สทอภ. และ/หรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่ สทอภ. จัดขึ้น พบว่า ยังคงคนในชุมชนโดยรอบรับรู้ความมีตัวตนของหน่วยงาน สทอภ. มากเท่าใด ยิ่งจะทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม สทอภ. มากขึ้นเท่านั้น

เมื่อสอบถามถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดในทางสังคมและเศรษฐกิจหากโครงการอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมด้านอวกาศ (Space Krenovation Park: SKP) เกิดขึ้นจริง กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจมาเชื่อว่า *ในด้านสังคม* จะส่งผลกระทบในแง่ของการทำให้มีการย้ายถิ่น

ของคนต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับการพัฒนาทางการศึกษามากยิ่งขึ้น และทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมทำร่วมกันมากขึ้น พร้อมกับการส่งเสริมให้เกิดคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นตามมา อย่างไรก็ตาม คนในชุมชนโดยรอบจำนวนไม่น้อยไม่เชื่อว่า โครงการ SKP จะทำให้ปัญหาสังคมและปัญหาการจลาจลลดลง ในขณะที่มีคนในชุมชนจำนวนมากไม่แน่ใจว่าจะทำให้การย้ายถิ่นออกของคนในชุมชนลดลง รวมถึงจะทำให้คนในชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้นได้อย่างไร **ในด้านเศรษฐกิจ** กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อว่า โครงการ SKP จะส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพ การจ้างงานและรายได้แก่คนในชุมชนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ มีจำนวนคนในชุมชนมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ยังไม่แน่ใจว่า โครงการ SKP จะทำให้รายจ่ายของคนในชุมชนลดลงได้อย่างไรและจะทำให้เกิดการเข้าถึงสาธารณูปโภคได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอได้ **ในด้านสิ่งแวดล้อม** การทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนลดลงและการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากปัญหามลพิษน้อยลงด้วย คนในชุมชนโดยรอบไม่แน่ใจว่าจะเป็นผลที่ตามมาจากการดำเนินโครงการ SKP หรือไม่ (ตาราง 1)

กล่าวโดยสรุป ผลการสำรวจในส่วนที่ว่าด้วยการประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากประชาชนคนโดยรอบ สทอภ. เชื่อว่า โครงการ SKP ส่งผลกระทบอย่างแน่นอนทั้งในทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเรื่องการย้ายถิ่นเข้าและทำให้มีคนต่างถิ่นมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดการจ้างงาน อันจะนำมาซึ่งรายได้ที่มากขึ้น แต่โดยส่วนใหญ่ก็ไม่แน่ใจว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบในเรื่องของการย้ายถิ่นลดลง ชุมชนเข้มแข็งขึ้น ส่งเสริมให้เกิดคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรมมากขึ้น ชุมชนมีกิจกรรมทำร่วมกันมากขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น รายจ่ายของชุมชนจะลดลง การเข้าถึงสาธารณูปโภคจะทั่วถึงและเพียงพอ รวมถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นได้อย่างไร เหล่านี้ อาจจะเป็นผลกระทบในทางอ้อมที่เชื่อว่าน่า

เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ SKP แต่อย่างไรก็ดี คนในชุมชนส่วนใหญ่เชื่อว่า โครงการ SKP ไม่มีส่วนช่วยทำให้ปัญหาการจลาจลลดลง

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบทั้งในทางสังคมและเศรษฐกิจ ผลการสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. กล่าวได้ว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงประโยชน์ในการดำเนินโครงการ SKP อย่างมาก โดยเฉพาะการก่อให้เกิดการจ้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งเชื่อว่าส่วนหนึ่งจะมีการย้ายถิ่นของคนต่างถิ่นเข้ามามากยิ่งขึ้น และเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับความรู้ทางด้านภูมิสารสนเทศมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้เชื่อได้ว่าเป็นผลกระทบเชิงบวกที่คนในชุมชนคาดว่าจะเกิดขึ้นภายหลังการดำเนินโครงการ SKP ขึ้น แม้ว่าจะมีคนในชุมชนไม่น้อยที่ไม่แน่ใจในหลาย ๆ ผลกระทบตามข้อคำถามที่กำหนด แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นโดยเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่เชื่อว่ามีผลกระทบกับผู้ที่เชื่อว่ามี ไม่มี ทุกประเด็นที่ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางสังคมหรือเศรษฐกิจ รวมถึงสิ่งแวดล้อม ทุกเรื่องล้วนแต่มีผู้เชื่อว่าจะเป็นผลดีมากกว่า ยกเว้น ประเด็นโครงการ SKP จะทำให้ปัญหาสังคม ปัญหาการจลาจล รายจ่ายของคนในชุมชน และภาวะการเจ็บป่วยลดลง

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ ของคนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. จากผลการสำรวจความคิดเห็น พบว่า เนื่องจากจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะในเขตแหลมฉบังนั้นมีท่าเรือ โรงงาน นิคมอุตสาหกรรม ตั้งอยู่มากมายหลายแห่ง คนในชุมชนจึงมักได้รับผลกระทบจากการเข้ามาดำเนินกิจการของโรงงานเหล่านั้น ทั้งด้านสังคม อันเกิดจากการย้ายถิ่นเข้ามาก่อให้เกิดปัญหา ชุมชนที่มีขนาดใหญ่และมีความหนาแน่นของประชากรสูง นำมาซึ่งการทะเลาะ ขัดแย้ง รวมทั้งปัญหา ยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเอง จากปัญหาที่คนในชุมชนเผชิญทำให้คนในชุมชนมีทัศนคติต่อการเข้ามาของโรงงาน หน่วยงานใหม่ๆ ไปในทิศทางที่มีความกังวลว่าชุมชนจะได้รับผลกระทบ นำมาซึ่งปัญหาทางสังคมหรือไม่ จึงให้โรงงาน นิคม หน่วยงานใหม่ๆ ที่จะเข้ามาในพื้นที่มีการดูแลจัดการปัญหาที่อาจส่งผลเสียต่อชุมชนได้

ตาราง 1 ร้อยละของตัวอย่างที่ประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจต่อโครงการ SKP รายประเด็น

	การประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจต่อโครงการ SKP	จริง	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่มีผลกระทบ	จำนวน
ด้านสังคม						
1	มีการย้ายถิ่นเข้ามาเพิ่มขึ้น	51.2	40.8	3.3	4.7	1,101
2	มีการย้ายถิ่นออกลดลง	19.0	62.3	13.5	5.3	1,100
3	มีคนต่างถิ่นมากขึ้น	66.1	25.1	6.5	2.4	1,097
4	ชุมชนจะมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น	30.6	55.2	11.8	2.5	1,095
5	การศึกษาของคนในชุมชนได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น	46.6	43.3	8.5	1.6	1,099
6	ส่งเสริมให้เกิดคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น	34.8	49.6	13.4	2.2	1,097
7	คนในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันมากขึ้น	39.9	46.4	11.7	1.9	1,098
8	ปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด ลดลง	19.2	42.3	36.1	2.4	1,096
9	ปัญหาการจราจรลดลง	17.1	40.0	40.2	2.7	1,096
10	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น	20.7	48.1	28.3	3.0	1,084
ด้านเศรษฐกิจ						
1	ส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพมากขึ้น	54.6	37.7	5.7	2.0	1,093
2	เกิดการจ้างงานในชุมชน	49.7	39.8	8.2	2.3	1,100
3	คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	42.8	44.3	10.4	2.6	1,096
4	รายจ่ายของคนในชุมชนลดลง	13.7	54.5	28.0	3.8	1,100
5	เข้าถึงสาธารณูปโภคได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ	29.0	53.9	14.5	2.6	1,081
ด้านสิ่งแวดล้อม						
1	คุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน (น้ำ อากาศ เสียง) ลดลง	26.2	47.2	23.4	3.3	1,096
2	การเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากปัญหามลพิษน้อยลง	21.3	46.0	29.1	3.6	1,092

โครงการ SKP ที่ดำเนินการโดย สทอภ.เป็นโครงการที่อยู่ในระหว่างการศึกษาเสนอของบประมาณเพื่อดำเนินการ แม้หน่วยงานจะได้เข้ามาในพื้นที่นานพอสมควรแล้ว หากแต่การประชาสัมพันธ์ การเข้าถึงชุมชนและคนในพื้นที่ ตลอดจนการจัดกิจกรรมกับชุมชนนั้นกลับมีน้อยมาก ส่งผลให้คนในชุมชนไม่รับทราบถึงการดำเนินงานของสำนักงานฯ จึงทำให้มีความกังวลต่อการจัดตั้งโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ ในด้านผลกระทบทางสังคม ดังเช่น ความเห็นจากการสะท้อนผ่านการสำรวจที่ว่า

“ดีครับแต่อย่าไปสร้างใกล้ชุมชนและไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม การที่คนต่างถิ่นย้ายเข้ามาเยอะทำให้อาชญากรรมเยอะ ไซ้ครับทำให้มีการจ้างงานเยอะแต่ก็มีผลกระทบตามมาเช่น ปัญหาโรคติด ลักขโมย ตามมา การทำลายป่าเพราะคนเพิ่มขึ้นครับผม”

“อยากให้ปัญหาสังคม อาชญากรรม ยาเสพติด ลดลงจริงๆ และปัญหาการจราจรลดลงเพราะรถเยอะมาก คนขับซี้ก็เห็นแก่ตัวเยอะ จะทำให้เรื่องเล็กๆกลายเป็นเรื่องใหญ่ ความปลอดภัยในชีวิตก็เสี่ยงมากขึ้น”

เนื่องด้วยขาดการประชาสัมพันธ์ ขี้แฉงการดำเนินงานให้ชุมชน และคนในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูลจึงทำให้คนในพื้นที่ไม่ทราบถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและคนในชุมชนเองก็ต้องการและพร้อมจะมีส่วนร่วมในการรับรู้ แก้อไข ส่งเสริม การดำเนินงานของโครงการ เพียงแต่อยากให้หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์โครงการ SKP ให้มีการเข้ามาพูดคุยชี้แจงกับชุมชน พร้อมจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมอีกด้วย

“สทอภ. ควรชี้แจง ทำความเข้าใจให้กับคนในชุมชน ทราบข้อดี ผลเสีย ซึ่งควรเป็นข้อเท็จจริง เพื่อให้โครงการ SKP สามารถดำเนินการได้อย่างสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน และประเทศได้จริง”

“องค์กร สทอภ. ไม่ค่อยมีบทบาทในชุมชนแหลมฉบังเท่าไร หรือถ้ามีก็ขาดการประชาสัมพันธ์”

“เสนอแนะทางหนังสือพิมพ์ สื่อสารทางทีวี เพิ่มเติม เพราะชาวบ้านไม่รู้ข่าวสารการจัดโครงการและยังไม่เคยเข้าไปเยี่ยมชม สทอภ.”

“ในส่วนต่างๆเหล่านี้ตั้งแต่ข้อแรกจะไม่มีประชาชนทราบ เพราะแม้แต่ผู้นำของชาวแหลมฉบังยังไม่เคยประชาสัมพันธ์ให้ได้ยินและข้อมูลสักนิดหนอยว่าเป็นอย่างไร หรือไม่ทราบเช่นกันว่าเป็นเช่นไร ต่อเคลียร์ใหญ่แล้วถึงเล็ก”

หากแต่แม้จะได้รับการข้อมูลไม่มากนักแต่ประชาชนในพื้นที่ก็ยังไม่มีความเห็นว่าโครงการ SKP นี้เป็นโครงการที่ดีและจะนำไปประโยชน์มาสู่ชุมชน

“ถ้ามีโครงการนี้เกิดขึ้นจริง ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างมาก เพื่อเด็กจะได้มีแหล่งศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติม”

“อยากให้มีโครงการอย่างนี้เกิดขึ้น เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลานในชุมชน”

“ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาเกี่ยวกับอะไรก็ตามเพิ่มขึ้น ถ้าเป็นการพัฒนาให้ชุมชนดีขึ้น และไม่มีผลกระทบต่อสังคมในด้านใดด้านหนึ่ง ก็ต้องร่วมมือกัน ดำเนินการต่อไปให้สำเร็จเพื่อประโยชน์ส่วนรวม”

“โดยส่วนตัวเชื่อว่าโครงการ SKP คงเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนไม่มากนักน้อย ถ้าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามแผนการและวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างจริงจัง”

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงจะเห็นได้ว่าภายในชุมชนเองก็มีปัญหาได้รับผลกระทบอันเกิดจากอยู่ในพื้นที่ที่เป็นเขตอุตสาหกรรมทำให้มีปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม จึงอยากให้โครงการที่จะเกิดขึ้นเป็นโครงการที่ไม่เพิ่มปัญหาให้แก่ชุมชน พร้อมทั้งมีความ

สนใจอยากรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆของโครงการ SKP อย่างต่อเนื่องเพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างดีและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และคนในชุมชนอย่างแท้จริง

6. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ทำการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบ สทอภ. โดยเฉพาะประเด็นผลกระทบทางด้านสังคมพบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ที่สนับสนุนการดำเนินการโครงการ SKP เพราะเชื่อว่าจะเกิดประโยชน์ทั้งในแง่ของการจ้างงาน สร้างรายได้ และส่งเสริมพัฒนาการศึกษาให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งมองได้ว่าเป็นประโยชน์ที่คนในชุมชนน่าจะได้รับการดำเนินการโครงการ SKP ในทางตรง นอกจากนั้นการย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่นเชื่อว่าจะมีมากขึ้นอันเป็นผลจากการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่มากขึ้นจากโครงการ SKP อาจทำให้เกิดปัญหาสังคม ปัญหาการจราจร และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตามมา อย่างไรก็ตาม เชื่อได้ว่าชุมชนจะเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นอันเนื่องมาจากการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีกิจกรรมทำร่วมกันมากขึ้นจากโครงการ SKP นั้นเอง

จากผลการสรุปดังกล่าวข้างต้นสามารถแสดงให้เห็นว่าในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อโครงการใดก็ตาม ควรหันมาให้ความสำคัญต่อการประเมินในด้านสังคมเท่าเทียมกับการประเมินด้านเศรษฐกิจด้วย เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติที่กว้างกว่า นั้นหมายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ กิจกรรมทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ แก่ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบด้านสังคมมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเอื้อประโยชน์ในการใช้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่จะช่วยลดผลกระทบจากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไปได้เป็นอย่างดี

7. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาในครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ สทอภ. คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ สทอภ. และผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

8. เอกสารอ้างอิง

[1] สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). 2556. แผนแม่บทโครงการอุทยานรังสรรค์นวัตกรรม ปี 2556-2560.

[2] ณีภูธรนันท์ บุคดี. 2553. ผลกระทบจากการสร้างทางหลวงจากจีนตอนใต้ผ่านลาวมาสู่ชายแดนไทย (R3A) ที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ ต.เวียง อ.เชียงของ จ.เชียงราย. รายงานประกอบการเรียนรายวิชา 751409: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

[3] FPRI ADVISORY. รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) “โครงการประเมินผลโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ระยะที่ 1 (ปีงบประมาณ 2550-2552).